

DELA VSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I — Nepriljubljena pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.00, za četrt leta Din 15.00, za pol leta Din 30.00; za inozemstvo Din 7.00 (mesečno) — Oglas po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročnina na upravo Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelak, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Delavstvo vstaja

Politična in gospodarska reakcija sveta in naše države še posebej je bila v zadnjih štirih letih tako visoko dvignila svojo oholo glavo, da je moralo mislečega človeka marsikdaj navdati z največjo skrbjo. In niso bila tako neutemeljena vprašanja: Ali je proletarijat, delavstvo kot četrti stan, sploh še upravičeno, zahtevati svoje pravice; to delavstvo, ki se je po poteku grozotne vojne in po izvršitvi tolikih socialno-političnih revolucij — v odsevu svobodnega 20. stoletja pustilo kot črv poteptati v tla, ne da bi bilo storilo vsega, kar mu je v obrambo svojih pravic po verskih in splošno moralnih načelih dovoljeno?! — Zares, strašno, pa potrebno vprašanje!

Toda vera v Pravico in Resnico lahko trenutno za kratko dobo opeša, toda propasti nikdar ne sme! In tako je v nas vseh neprestano tlela žarka iskra upanja, da se bodo speče sile delavskih mas prej ko slej prebudile, odločno zahtevajoč, da se profitarstvu duhu kapitalizma napravi konec in da se v gospodarski proces uvede načelo Boga in njegove postave ali z drugimi besedami: krščanskega humanizma.

In zares, v tem letu se je globoko nekje v delavskih masah silno zganilo: splošno delavsko gibanje tu, specialno delavsko mezdno gibanje tam, a kar je najznačilnejše in najvažnejše: **Nikjer nismo videli v ospredju toli pehanja delavcev za zboljšanje materialnih prejemkov, kolikor borbo za to, da se delavec v produkcijskem procesu prizna kot človek, kot osebnost, ki je več kot gola tvarina in mrtvi stroj in kateri torej za opravljeno delo samo po sebi pripadajo taki prejemki, da si z njimi poedinec lahko vsaj za silo zajamči človeka vreden obstanek.**

Letošnja gibanja delavcev so se torej začela iz dna. Le pogledmo malo okrog sebe: V gibanje in pozneje v štrajk so šli kovinarji tovarne »Titan« v Kamniku. Mezde tamošnjih profesionalistov so bile sramotno nizke, akord pa urejen tako, da nikdar nisi mogel vedeti, koliko boš lahko zaslužil, ako se do skrajnosti prenapneš. — Papirničarji v Vevčah-Goričanah in Medvodah so pokrenili gibanje za novo kolektivno delovno pogodbo zato, ker so družbini funkcionarji v zadnjih štirih letih zagreševali nad delavstvom take grehe, da sploh ni bil nihče več varen pred oholimi tovarniškimi petelinčki. Kovinarji na Jesenicah, odnosno žičarji na Savi so se dvignili kot en mož zato, ker jih je mlad fant tako gonil pri akordnem delu in tako ravnal z njimi v tovarni, kot se ne sme ravnati niti z živino. Celo živina je zoper trpinčenje zakonito zaščiten! In končno viničarji: zato so se **predvsem** zganili, ker vedo, da kot ljudje in otroci božji morajo streti jarem gospodarskega jerobstva.

Rekel bo kdo: To so besede, besede! Delavcu pa vendar gre samo za pare, žute pare. Seveda: Ali javnost ve, koliko zasluži pomožni tovarniški delavec na mesec v steklarni Zagorja? Piši in beri: 350, 360, 370 dinarjev na mesec! Zakaj se je dvignil ta delavec? Za pare?! Ne za pare: **Kot človek, kot enakopraven član človeške družbe se mora upreti tako sramotno nizki mezdi!** Ali je to sploh še mezda in plača?

Tudi tista mezdna gibanja, ki imajo sicer na zunaj videz gmotnosti, gole gmotnosti, so v bistvu globokega duševnega značaja. To je borba za Pravico!

V teh časih torej, ko delavstvo po tolikih porazih ipak vstaja, se sama po sebi naravnost postoterja važnost de-

lavskih organizacij: strokovnih, političnih in kulturnih. Njih stvarna kritika, dobrohotna in pozitivna, prednana na merodajnih mestih in merodajnim činiteljem, je ne samo potrebna, marveč naravnost zaželjena. Kdor pa s predsodki v svoji duši in s sodbo že vnaprej sklene v svojem srcu, dela drugače, je sovražnik delavstva in mu ni pomoči.

Mi krščanski socialisti vemo za pomen »Jugoslov. strokovne zveze«, »De-

lavske zveze za Slovenijo« in »Krekove mladine«. V teh važnih časih, ko gre delavstvo na nov pohod proti kapitalistični reakciji, hočemo te centrale granitno izklesati, izbrusiti kot steklo. Zakaj v velikih dneh moramo biti veliki! Le tako je mogoče, da delavstvo ne bo na svojem pohodu obtičalo napol poti, marveč, da pojde brezobzirno naprej do zmage.

In delavstvo bo zmagalo, ker zmaga mora!

Mi se o „Združenih papirnicah“ nismo motili!

Kaj je sklenil upravni odbor?

Po seji upravnega odbora »Združenih papirnic Vevče-Goričane-Medvode«, ki se je vršila v četrtek preteklega tedna, je inspekcija dela sklicala za danes dopoldne v dvorani OUZD v Ljubljani ponovna pogajanja med družbo in papirničarji, katerim so prisostvovala v bistvu običajna zastopstva. Delavski zastopniki so ob tej priliki upravičeno pričakovali, da bo g. dr. C. Pavlin mogel povedati, da je upravni odbor sprejel večino delavskih zahtev, glede spornih točk pa da je g. dr. C. Pavlin končno vendarle dobil enkrat od upravnega sveta generalno pooblastilo, sporazumeti se na ta ali oni način z delavstvom. Na eni strani je g. doktor zares sporočil cel niz reči, ki jih je upravni odbor sprejel, na drugi strani pa je pustil seveda cel kup važnih vprašanj odprtih in to na ta način, da bi o kompromisu o le-teh zopet moral posebej sklepati upravni odbor! Gospodje morda mislijo, da bodo papirničarji razpravljali o kolektivni pogodbi toliko časa, da bo stopila v veljavo o sv. Nikoli! V tem mnenju nas potrjuje zlasti še dejstvo, da je g. C. Pavlin predložil nov osnutek kolektivne pogodbe šele danes, dasi je bila seja upravnega odbora že prejšnji četrtek in dasi mu menda niso neznani naslovi delavskih organizacij in pa obratni zaupniki, ki imajo gotovo interes na tem, da dobijo tak osnutek še vsaj en dan pred pogajanjem!

Sturm und Drang — perioda na Češkem!

Sturm- und Drang-periodo imenujejo Nemci tisto mladostno dobo človeka, ko v njem še vse kipi in ne najde v sebi še določene oblike, jasnega izraza in odraza. S to rečjo je na današnjih pogajanjih primerjal g. C. Pavlin osnutek »Delavske zbornice za Slovenijo« o osnovanju starostnih podpornih fondih (starostno zavarovanje), češ, da je v bistvu posnetek čeških starostnih zavarovanj, ki da so nastala v času, ko so bili pred leti češki komunisti še v svoji »Sturm- u. Drang-periodi«.

Ne samo, da je to nelojalnost napram tistemu resnemu človeku, ki je ta osnutek napravil, in o katerem osnutku se je bil g. Ciril Pavlin že na prvih pogajanjih v Vevčah izrazil zelo laskavo, znači tako izražanje o vitalnih delavskih rečnih zahtevah najvišjo razžalitev delavskih zastopnikov in, kar je glavno: **vnaprej onemogoča razpravo v pravcu, ki je za trezno rešitev vseh perečih vprašanj nujno potreben in edino mogoč.** O Sturm- und Drang-periodi bi se dalo z vse drugačno utemeljitvijo govoriti o kom drugemu, ne pa o upravičenih delavskih zahtevah, zlasti pa ne omenjenem osnutku za starostno zavarovanje.

Ko je g. dr. C. Pavlin v dolgem referatu sporočil, kaj je upravni odbor na svoji četrtkovi seji sprejel in česa ne in ko se je prečital cel osnutek kolektivne pogodbe, kot ga je predložilo podjetje, so delavski zaupniki predlagali polurni odmor, da se pogovore med seboj. V konferenci so ugotovili polno razlik med svojim stališčem in stališčem podjetja ter se zedinili na to, da se danes razgovarjajo zlasti o treh točkah,

ki so glavne in o katerih se bo videlo, ali je podjetje sploh pripravljeno tudi dejansko skleniti kolektivno pogodbo, ali pa voditi pogajanja do Bogsigavedi kedaj.

Po odmoru

je tov. France Žužek to naglasil in označil troje glavnih točk:

1. Delavstvo praznuje vse praznike. (Delavstvo, ki ne dela na izmenah, je mišljeno tu.) Ako pa podjetje vztraja, da mora delavstvo praznik nadomestiti med tednom, zahtevamo kot protikoncesijo, da se plača profesionalistom 100%, delavcem pa 50% poviška normalne mezde.

2. Delavstvo vztraja na tem, da se akord zaokroži navzdol s 25%, a navzgor s 60%.

3. Delavstvo zahteva, da se premijske postavke sprejmejo s kolektivno pogodbo na temelju predloga JSZ, odnosno obratnih zaupnikov.

O tem se je razvila dolga in mestoma burna razprava. Povdariti moramo, da je g. Tavčar kot zastopnik Del. zbornice dobro stal na strani delavstva. Delavci so stavili med pogajanja troje predlogov, in sicer: 1. Akord naj se zaokroži navzdol z 20%, a prazniki se praznujejo vsi. 2. Akord naj se določi navzdol s 15%, naj ostane navzgor prost, praznujejo pa se vsi prazniki kot dosedaj. 3. Akord naj se sploh prepove. — Ker se o teh predlogih in točkah ni dosegel sporazum, so delavski zastopniki predlagali prekinitve pogajanj, da stopijo pred delavstvo in da se z delavstvom porazgovore.

Tudi o papirničarjih se ne motimo!

Mi gospodo od papirnic poznamo. Dali smo jim zato dneve, tedne in celo mesece na razpolago, da se doseže sporazum. Po tolikem času so današnja pogajanja dokazala, da je bila naša sodba o tej gospodi vedno popolnoma pravilna.

Motimo pa se ne tudi o papirničarjih. Radi dveh ljudi je bilo zares težko iti v skrajni razredni boj. Danes pa so akcije druge. To delavstvo ve. Mi smo storili svojo dolžnost do konca. Odklanjamo vsako, tudi najmanjšo odgovornost. Primitivne pravice braniti je upravičen braniti vsak delavec s skrajnimi sredstvi.

Papirničarji niso le sestavni, marveč glavni del papirne industrije! Njim gre pravica! Polna pravica! In to bodo dosegli, prav sigurno dosegli!

Živel enoten brezobziren boj!

NAROČNIKOM.

ki nam dolgujejo naročnino za avgust in september, smo priložili danes položnice. — Prosim, da nam vsak poleg zaostanka nakaže naročnino vsaj še za en, oziroma za dva meseca naprej. Skupno torej 15 dinarjev. Mnogo dela in stroškov pa nam prihrani, kdor nakaže naročnino za tri mesece naprej. Naročnikom pa, ki nam dolgujejo naročnino za več kot dva meseca nazaj, smo pa poslali opomine in položnice v kuvertah. Te še prav posebno prosimo, da nam nemudoma nakažejo na opominu nakazani znesek, da jim ne bo treba lista ustavljati. — Uprava.

Političen pregled.

NOTRANJA POLITIKA.

Pobotali se bodo.

V radikalnem klubu vlada največja nepetost. Razne užaljene osebnosti kar ne morejo pozabiti, da niso oni vse in na najvišjih mestih. Dokler je bil Pašič, je še šlo. Vedno so vse njemu prepustili. Odkar pa je umrl, je v tej stranki večer nemir. Kadar imajo moč v rokah, se med seboj kregajo, kadar je pa ta moč v nevarnosti, takrat se zopet pobotajo. No in sedaj se bodo menda spravili. Ali je oblast stranke v nevarnosti (vladna kriza), ali so volitive blizu, ali pa iskreno mislijo, to bo pokazala bodočnost. Ako ima tako močna vladna stranka sama s seboj toliko opravka, ima pač manj časa za državne posle. Zato domača državna politika v Belgradu ne kaže posebne živahnosti.

Nepomirljivi so.

Hrvatje so še vedno hudi. Z Belgradom se ne razgovarjajo in vodijo svojo hrvatsko politiko. Le Pribečević, ki mu gre zgolj za vladne jaslje, za oblast in fonde, ne ve, kako bi bilo bolje kolebati. — Vpije, izjave daje, enkrat enega napade, drugič drugega. Dr. Maček (radičevac) ima vsaj nekaj linije, ki je pa nepomirljiva. Vidi se zaenkrat tole: trajnega sporazuma med Srbi in Hrvati pri centralistično urejeni državi ne bo. Zato bodo vsi resni politiki morali računati prej ali slej z novo ureditvijo naše države.

Ljudska država.

Stranke, ki so ustvarile in sprejele vi-dovdansko ustavo, so dale naši državi ustroj in značaj kapitalistične države. Če pa hočemo izvesti svoje socialne ideje, moramo storiti to le, če istočasno izvedemo našo zamisel ljudske države. Dokler bo naša socialna zakonodaja in vsa socialna politika vključena v te kapitalistične spone, je vse delo na socialnem polju kakor škaf vode v morje. Slovenski proletarijat to dobro ve, ve pa tudi za vsaj delno ozdravljenje: uprava se mora prilagoditi razmeram in državna ureditev mora dobiti drugačno, bolj ljudsko in socialno obliko.

ZUNANJA POLITIKA.

Egejsko morje.

Egejsko morje, ki je bilo v starem veku za časa cvetoče Grčije tako važno, je stopilo zopet v ospredje. Grčija je ob tem morju, Turčija tudi, Italija ima svoje postojanke tam, Jugoslavija in Bolgarija hočeta tudi imeti svoje pravice do njega. V balkanski vojni je to morje vse vleklo, v svetovni vojni je bila silno važna strateško-diplomatična točka. Pri zadnjih vo-litvah je v Grčiji zmagal republikanec Venizelos, ki je ne samo nasproti nam, ampak tudi proti drugim bolj širokogruden. Pa še nekaj. Dosedaj je imela Italija veliko besedo v Grčiji, ki jo je porabljala zlasti proti Jugoslaviji. Grčija ima pa sama s seboj toliko opravka, kakor malokatera druga država. Zato bi rada zunanje račune spravila v red. Venizelos se mudi v Rimu, da sklene prijateljsko pogodbo. Prišel bo tudi v Belgrad, da se pogovori o enaki pogodbi, zlasti uredi vprašanje našega dohoda do morja. Za južni del naše države je to važno. Za nas je pa važno tudi to: ko bomo za južne brate sklenili primeren sporazum za Egejsko morje, da bomo morda vendarle enkrat resno pogledali na Jadransko morje, oko Jugoslavije. Kjer je več ljudi in morajo vsi priti na vrsto, je najbolje, da se postavijo v vrsto ter velja: enkrat eden, enkrat eden.

Pridobivajte novih naročnikov!

Jugoslovanska strokovna zveza.

Kako bomo uspeli?

Ne tako, da se bo od nekega pojavi Krek, Marks, Ketteller, Engels ali Bog ve kdo, marveč na ta način, da bo po možnosti vsak poedinec vedel, kako je nastal kapitalistični družabni red, da bo dobro poznal na eni strani stroj kapitalističnega gospodarstva in na drugi upravičene zahteve delavstva ter še vsaj okvirni načrt bodočega socialističnega gospodarskega reda.

Prav gotovo pa mora že danes vedeti vsak naš predsednik, odbornik, funkcionar, zlasti pa delavski in obratni zaupnik za vse določbe delavske zaščitne in socialne zakonodaje, za pravilnike in izvršilne navedbe, ki so iz nje izšli. Tovariš, tovarišica, vprašaj se in si odgovori:

1. Katere določbe splošnega državlanskega zakonika so za delavstvo važne in pomembne?

2. Ali poznam zakon o zavarovanju delavcev, stroj bolniškega in nezgodnega zavarovanja in ali se znam ravnati po navedbah, ki so jih izdale socialno-zavarovalne inštanice?

3. Ali poznam določbe zakona o zaščiti delavcev, njega dobre in slabe strani? Ali mi je znan pravilnik o obratnih zaupnikih, kje tiči njegova važnost in zakaj je pomankljiv? In predvsem: ali se poslužujem pravice iz tega zakona in pravilnika? Ali znam iti inštančno pot na inšpekcijo dela?

4. Ali vem, kaj je »Delavska zbornica za Slovenijo«, kaj je njeno področje in v čem je njen pomen. S katerim zakonom se je ustanovila, kako je sestavljena, kako financirana in kako deluje?

5. Ali vem, kaj je »Javna borza dela«, kako je organizirana in kako je treba z njo poslovati?

6. Ali poznam določbe »Obrtnega reda«, se li spoznam na zastarelost nekaterih paragrafov in ali mi je znano, katere točke združeni kapitalisti neprestano naskakujejo?

Teh šest točk smo našli mimo grede. Jih je še mnogo, mnogo. Toda že iz tega je razvidno to-le: Delavstva ne bo rešila samo kaka mogočna centrala, pojav silnega človeka ali kak nenaden nepredviden dogodek, marveč: rešilo se bo predvsem na ta način, da bo samo poznalo svoj položaj in zakonite določbe.

Vsled tega delavski voditelji, odborniki in zaupniki niso le slamnati možje, marveč silno važni činitelji za dni, ki imajo priti! Dejansko in v bistvu je na njih leželo, kako bo tedaj, ko se bo kapitalistična družba sesula v prah. Zakaj po njih se bo tudi širši krog izobrazil individualno, posamezno. Zato pa: bratje in sestre, v študij vseh perečih vprašanj! Prej, ko se Vam zdi, se Vam bo zasvitalo, in tako boste Vi nosilci socializma! V Vaših rokah je ta!

ZA IZVEDBO SOCIALNEGA ZAVAROVANJA VINIČARJEV.

Jugoslovanska strokovna zveza je poslala v zadevi zavarovanja viničarjev za bolezen in nezgodo na Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani sledeči dopis:

V okrajih Maribor, Ptuj in Ljutomer mariborske oblasti biva po statističnih podatkih 5.407 viničarskih družin, katerih celokupno število oseb znaša 23.221. Viničarji so delavci posebne vrste s posebno strokovno izobrazbo in usposobljenostjo. To delavstvo pa nima socialnega zavarovanja in je izpostavljeno vsej proletarski bedi. Zahteve viničarskega reda gredo za tem, da se temeljem zakona in v zmislu zakonitih predpisov izvede odnoso raztegne socialno zavarovanje tudi na viničarsko delavstvo.

V to svrhu predlagamo, da skliče OUZD v Ljubljani enketo o izvedbi socialnega zavarovanja za viničarsko delavstvo in povabi k tej enketi vse prizadete. Ugotavljamo, da bo socialno zavarovanje viničarskega delavstva kot enega faktorja vinogradništva gospodarstva v prid ne le temu, ampak v hasek in napredek celotni vinogradniški ekonomiji.

Kapela. Dne 19. sept. se je vršil po rani maši lepo obiskan sestanek SZV., na katerem je govoril o novem viničarskem redu tov. Košnik. Viničarji so si znova prisegli zvestobo in hočejo do zmage vzdržati v borbi, ki se vrši baš pri nas.

ZA RUDARJE IN KOVINARJE

Jugoslovanska strokovna zveza je poslala Delavski zbornici za Slovenijo v Ljubljani sledeči dopis:

Ker se namerava v najkrajšem času pristopiti k rešitvi vprašanja bratovskih skladnic in izdaje novega pravilnika o zavarovanju delavstva, zaposlenega v rudarskih obratih in obratih težke kovinske industrije in očigled dejstvu, da to delavstvo še ni konkretiziralo svojih predlogov v obliki osnutka tozadevnega pravilnika, predlagamo, da skliče Delavska zbornica za Slovenijo v Ljubljani enketo za sestavo tega pravilnika. Predlagamo, da se pozovejo na ta sestanek vse rudarske in kovinske strokovne organizacije in narodni poslanci teh revirjev.

Celjsko okrožje

Celje. V nedeljo, dne 30. septembra 1928, ob 9. uri dopoldne se vrši občni zbor »Strokovne skupine delavcev in nameščencev v Celju« z običajnim dnevnim redom. Vse članstvo pozivamo, da se občnega zbora udeleži polnoštevilno, ker se bo občni zbor v slučaju nezadostne udeležbe vršil pol ure pozneje ob vsaki udeležbi. — Ker se bo na tem občnem zboru dajal račun čez vse delo celjske skupine in to od

zadnjega obč. zbora do današnjega, je zelo važno, da se občnega zbora udeležijo vsi člani brez izjeme. Vabljeni so tudi Krekovi in Krekove. — Kranjc Ludovik, I. r., t. č. predsednik.

Služkinje

Celje. V nedeljo, dne 23. t. m., se je vršil sestanek Poselske zveze, ki je bil dobro obiskan. Na sestanku so se med drugimi točkami izpolnile tudi pristopne izjave novih članic. Upanje je, da se bode Poselska zveza v Celju zopet razvila na ono višino, kot je bila svojčas. Vse ostale služkinje pa kličemo k prebujanju in sleditvi njihovih članic k organizaciji s svojim pristopom. Pristopivšim članicam pa kličemo korajžno na delo!

Državni cestarji

Vabilo na redni letni občni zbor društva državnih cestarjev kraljevine SHS, ki se vrši v nedeljo, dne 7. oktobra 1928 ob devetih dopoldne v zadnji sobi konsumske kleti, Kongresni trg 2, s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. — 2. Sedanji položaj državnih cestarjev. — 3. Najnujnejše zahteve državnih cestarjev. — 4. Poročilo načelstva. — 5. Poročilo nadzorstva. — 6. Sklepanje o sedežu društva. — 7. Volitev novega načelstva in nadzorstva. — 8. Slučajnosti. — Ako bi ob devetih občni zbor ne bil sklepčen, se vrši pol ure potem drugi občni zbor, ki je sklepčen ob vsakem številu prisotnih delegatov. — Ljubljana, dne 23. sept. 1928. — Načelstvo.

Zasebni nameščenci

Skupina priv. in trg. nameščencev v Ljubljani. Opozarjamo na naš sestanek, ki se vrši v konzumni kleti, Kongresni trg šte. 2 prihodnji torek 2. oktobra ob 8 uri zvečer. Vsi in točno! — Odbor skupine.

Lesni delavci

Planina pri Rakeku. Pod vodstvom novega odbora strokovne skupine lesnega in drugega delavstva se je vršil v soboto 22. septembra članski sestanek v Lazah, na katerem se je razpravljalo o aktualnih zadevah lesnega delavstva in organizacije. Predsednik skupine tov. Uršič je orisal prisotnim delo in napredek organizacije. Za zgled je navajal naše viničarje in njihovo strumno organizacijo. Konstatiral pa je tudi, da je Notranjska v organizatoričnem strokovnem pokretu zelo šibka, pri čemer je vzrok največ alkohol, ki med delavstvom razjeda voljo in mu jemlje veselje do izobrazbe. Delavstvo more rešiti edino le izobrazba. Izobrazbo pa more delavstvo črpati samo iz dobrega delavskega tiska, zlasti »Delavske Pravice« in pa »Ognja«. Prisotni člani so pazno sledili poročevalcem in sklenili, da gredo takoj na delo, da pridobijo za boj proti skupnemu sovražniku kapitalizmu še vse ostalo delavstvo, ki nezavesno ječi pod pritiskom izkoriščevalcev. Sklenili smo tudi raztegniti svoj delokrog na sosed-

njo občino Logatec, ker se tudi v tej občini nahaja ogromno delavstva, katero ni organizirano. Z geslom: Vsi za enega in eden za vse, je tov. predsednik zaključil lepo uspeli sestanek. — Živi borba!

Naše nove postojanke

Vič. V petek 28. septembra prične poslovati pisarna Jugoslovanske strokovne zveze. Pisarna se nahaja za »Društvenim domom« ter je od prostorov Prosvetnega društva ločena. — Po mnogih letih je dobil pokret krščanskih socialistov pri nas zopet nov razmah. Jugoslovanska strokovna zveza, ki se sedaj pri nas ustanavlja, je žrtvovala vse, da je odprla lastno pisarno, kjer bodo dobili člani pomoč in nasvete, ne samo v stvarih, ki se tičejo splošnega položaja, temveč bodo člani vodstva izdelovali posameznim članom prošnje, pritožbe in to v vseh zadevah. Člani bodo v pisarni dobili nasvete in pojasnila v občinskih, davčnih, vojaških in službenih zadevah. Jasno je, da se bo na ta način mnogo dobrega storilo vsem, ki bodo redni člani in pomoči potrebni. Znano nam je vsem, da v naši občini kljub temu, da je nastanjeno po večini delavstvo, ne obstoja dosedaj nobena organizacija, ki bi se resno zavzela za težnje in za izboljšanje gnetnega položaja delavstva. Vabimo delavstvo in nameščence, da se zglase v svrhu informacij v pisarni Jugoslovanske strokovne zveze na Glincah, cesta XVII (»Društveni dom«). Uradne ure so vsak torek in petek od 7 do 9 zvečer in vsako nedeljo od 10 do 12 dopoldne.

Strokovni sestanek v Rogaški Slatini. V soboto, dne 22. sept. t. l. se je vršil pri nas strokovni sestanek. Polnoštevilno zbrano delavstvo je z zanimanjem sledilo poročilom govornikov. Prvi je govoril tov. tajnik iz Maribora, ki je načelno orisal naloge, posebno še kršč. soc. delavskega pokreta. Oblastni poslanec Kores je obrazložil pomen delavskih institucij, posebno je poudarjal važnost volitev v delavske institucije. Nato je govoril še obl. poslanec gr. dr. Ogriček iz Celja, ki je v lepem govoru označil pomen močnih organizacij v političnem življenju, o delu v oblasti in še mnogo zanimivega. Za naše delavstvo je bil to lep večer. Želimo, da se večkrat tako prijateljski snidemo ter domače porazgovorimo o naših težnjah in bodočem delu.

Naročite Del. koledarček.

Čitajte in posnemajte! Naša Delavska založba je prejela od tovariša Fr. N. livarja na Ravnah p. Guštanj, sledeče obvestilo: Pošiljam Vam svoto 200 Din za »Delavske koledarček«, ki sem jih z velikim trudom vse prodal, kar ste mi jih poslali. Prav vsi so bili zadovoljni z njimi. Pri nas je hudo z organizacijskim delom, ker je veliko delavcev, pa malo organiziranih. Le vsi na delo, da bo naša moč večja! — Da bi bilo v naših vrstah veliko tako požrtvovalnih borcev, potem bi se nam vsem pač kmalu boljše godilo.

Atom:

Ženska pravica.

Misli krščanskega socialista.

II.

Zakon je nedvomno zadeva, ki je največje važnosti v življenju posameznika, kakor tudi v življenju narodov. Nešteto postav je bilo že danih njemu v prid in zopet razveljavljenih. Kakor pa je vsako človeško delo pomankljivo, tako je tudi v tem oziru še veliko vprašanj neresenih. Eno najvažnejših vprašanj je po mojem mnenju sledeče: Ali naj bo zakonska žena deležna dohodkov svojega moža in v koliki meri?

Brez ozira na pravno in idealno plat zakona je gotovo dejstvo, da obsega zakon z malimi izjemami, ki so nenaravne, skupno gospodinjstvo, rekel bi, nekako družbo z dolžnostmi in obveznostmi, ki so enako važne za oba pogodbenca dela, za moža in ženo. Kdorkoli objektivno presoja življenje, mora priznati, da je v tej družbi žena močno oškodovana.

Vzemimo za zgled najidealnejši zakon. Mož in žena se ljubita in živita lepo v miru. Žena potrpežljivo izvršuje vse gospodinjске dolžnosti od zore do mraka, tako da ji običajno za kaj drugega sploh ne preostane časa, in vendar ne more ničesar storiti, da bi dobila od

svojega moža za to kako doplačilo. Kljub vsemu svojemu delu mora živeti leta in leta skupaj z možem, ne da bi imela kdaj kaj lastnega denarja v žepu. In večina mož z vso skrbnostjo gleda na to, da imajo vse denarno gospodarstvo sami v rokah. Le sami znajo gospodariti. Žena sme delati, glasovati pa ne sme. In kolikor malenkostnejši so možje, toliko skrbneje gledajo na to, da jih mora žena priti prositi za vsak dinar.

Ni li čudno, kako neskončno veliko število žena se temu ponižno in z žalostjo ukloni? In vendar je to krivica brez primere! To velja za vse stanove brez izjeme, za imovite in neimovite. Koliko je mož iz imovitejših slojev, ki sami zapravijo bajne vsote v eni noči, pri svoji ženi pa pazijo na vsakega kovača, če ga ni morda zapravila. In koliko je delavcev, ki svoj težko prisluženi denar zapravijo v soboto, svoji ženi in otrokom pa prinesejo komaj najpotrebnejše in večkrat niti tega ne!

Dokler ni poročen, skuša zaročenec vsako željo svoji zaročenki brati takorekoč iz oči, ko pa je enkrat poročen, je tako zatopljen v svoje skrbi, da ne vidi, ako tudi bi žena ne vem kako dolgo nosila staro obleko. In če ne bi semterje tožila, bi lahko od poročnega dne do smrti lahko nosila isto obleko, njen mož bi večkrat tega niti ne opazil.

Vsak zakonski mož bi moral imeti v

sebi toliko čuta pravičnosti, da si je na jasnem, da ženi s tem, ko jo poroči, vzame takorekoč vsako možnost, da bi si sama kaj zaslužila ali da bi živela svobodno poklicu. Kolikokrat opusti z velikimi žrtvami, o katerih se možu niti ne sanja, lepo bodočnost, da postane mati njegov otrok, da oskrbuje njegov dom in da od jutra do večera misli na to, kako bi mu ustregla. Ali ne bi imela prav za prav pravico do primerne odškodnine? Noben vdovec, ki si mora najeti gospodinjstvo, ne bo nobene dobil, ki bi bila za to pripravljena zato, da dobi obleko, hrano, stanovanje in da ž njo »dobro ravnajo«. Vsaka bo zahtevala primerno plačilo. Ali bi bilo potemtakem kaj čudnega, če bi nevesta svojemu ženinu pred poroko stavila vprašanje: »Koliko pa dobi plače za novo službeno mesto?«

Ne smemo se potemtakem čuditi, da mladi rod nikakor ne hrepeni več tako po zakonskem jarmu, kakor je bilo to svoj čas, ko je dekle mislila, da je zgrešila svoj poklic, ako se ni do dvajsetega leta svojega življenja poročila. Dekleta so medtem spoznala, da je zelo prijetno imeti svoj denar. Pri tem so svobodne in jim ni treba šele ponižno in vljudo moledovati za vsak dinar svojega gospodarja. Razumljivo je tudi, četudi obžalovanja vredno, zakaj toliko žena tudi po poroki hoče ostati v svoji službi. Razumljivo je, zakaj je toliko in toliko

učiteljic, ki nosijo dvojna imena, to se pravi, da so poročene. Ne samo to, da vprašanje družinskih plač pri nas še davno ni rešeno, tudi to, da so kot učiteljice samostojno razpolagale z denarjem in da niso pri volji, izgubiti vsako, prav vsako samostojnost v zakonu, je temu vzrok. Ako pri tem večkrat trpi dom, trpi vzgoja otrok, trpi služba, o vsem tem raje prihodnjic.

Vprašanje, na kak način in kolika naj bi bila plača žene v posameznem zakonu, bi moralo od slučaja do slučaja določiti posebno stalno razsodišče.

Pretirana bi bila sicer trditve, da imajo vsi zakonski spori svoj zadnji vir v denarnih zadevah. Prevelika starostna razlika med zakonci, če nimata otrok ali če jih je veliko, nepremostljive razlike v značaju so le mnogokrat vzrok nesrečnih zakonov. Pa tudi v teh slučajih bi jasnost v denarnem razmerju stvari le koristila in v pre mnogih slučajih bi iste spore povsem odpravila. Po moji sodbi naj bi bila omogočena poroka vsaki deklici, ki čuti za to veselje in poklic, vsaka žena pa bi morala dobiti tudi pošteno plačilo za svoje delo, ako je za moža res dobra in zvesta žena. V nobeni stvari človek tako težko ne prenaša odvisnosti, kakor ravno v gospodarski in denarni.

V vsako hišo „Delavsko Pravico“!

Beseda delavca

na članek

BESEDA O DELAVSTVU.

Iz Bohinjskega kota smo prejeli sledeči dopis. Iskreni, od srca napisani in dobromiselnosti besedi damo prostor v listu. Vsak, kdor želi krščansko socialističnemu pokretu uspeha, mora biti vesel, ko vidi, kako se dviga med delavstvom zavest. Vesel pa tudi zato, ko vidi, kako samostojno in z zdravo sodbo delavstvo gleda na pokret. Silno glasno govori to pismo o današnjem mišljenju delavstva.

Uredniku »Delavske Pravice«. Oprostite mi, da Vas kot preprost delavec nadlegujem s tem pisanjem. Je pa stvar sledeča. Zadnji »Domoljub« je prinesel članek o delavstvu, kateri mi ne da miru, da Vam ne bi pisal teh vrstic, čeprav imam malokrat pero v rokah. Kot je iz tega članka razvidno, je delavstvo šele od včeraj tukaj, kajti delavstvo se začelja šele tam, kjer je močna industrija. Podeželski delavci za tega članka ne eksistirajo, ali vsaj ne rabijo nikakih organizacij, ne voditeljev, kajti ti delavci so itak že deležni vseh dobrot, katerih more biti deležen ubogi zemljan. Resnica pa je, da delavec v tovarni že danes uživa nekaj pravic, katere si je priboril; je tudi bolje plačan, ima večidel urejen delovni čas in je vsaj malo zavarovan. Kako pa je z delavcem na deželi v lesni industriji? Nikjer nobene stalnosti, plače tako majhne, da si more tak delavec kvečjemu privoščiti le koruznih žgancev. Pa vam pride ta člankar in napiše v list, ki ga čita in naroča tisoče delavcev in delavk, da je socialističnemu delavstvu prvi in edini cilj pohlep po uživanju. To napiše v času, ko delavstvo Slovenije bije tako težak boj za svoj obstanek, ko se pogreza v tako revščino, katere prej nismo poznali. Da, v takih »sijajnih« razmerah, kot živi štajerski viničar, ni čudno, če se ga loti pohlep po brezmejnem uživanju! Delavec, ki zasluži 2 do 3 dinarje, si pač lahko privošči vsega, zato ni čudno, če se ga potem loti pohlep po uživanju!

Dalje govori članek o skupnosti; kdor ne razume tega, naj nikar ne organizira! Ni pa skupnost le to, da delavec vedno odneha na korist močnejšega. Bilo je leta 1922, ko smo v S. ustanovili skupino Jugoslovanske strokovne zveze. Jaz sem takrat agitiral pri kmetih za list »Pravico« in sem res dobil nekaj naročnikov, toda samo en mesec so jo prejimali, potem so jo pa vsi odklonili, češ, saj to je delavski list, ta ni za nas. Tako razumejo skupnost še tudi danes, in jo bodo vedno tako razumeli, dokler gospodje, ki vodijo kmeta, ne bodo povedali temu, da delavec vodi borbo samo za to, kar mu je po božjih in človeških zakonih že od nekdaj določeno, a so mu vzeli, ker ni bil dosti zaveden. Tovariši, ki pišete v »Delavsko Pravico«, pogumno po tej poti naprej, pogumno povejte vse, kar teži delavstvo; ako hočemo kdaj doseči svoje pravice, se moramo

ramo boriti brez ozira na levo in desno. Po mojem prepričanju so danes pri organizaciji ljudje, ki imajo pogum in voljo, pomagati delavcem, samo, če bo delavstvo tudi toliko zavedno, da se bo oklenilo svoje organizacije, ki sloni na katoliških načelih; saj je slovenski delavec še v pretežni večini veren, saj ga ravno vera, katero mu je vcepila v srce dobra mati, drži, da ne obupa v teh brezpravnih in težkih časih.

V delavcu je treba vzbuditi zaupanje do organizacije. To tudi ne bo težko, ko bo delavec videl, da je organizacija za to tukaj, da pomaga vsem zatiranim in potrebnim, da ni samo za to, da spravi nekaj oseb do boljšega kruha, marveč, da dokaže skupnost v delu, ne samo v besedah. Slovenski delavec je bil že nešteto krat varan v boju za svoje pravice. Oklepal se je komunističnih, socialdemokratskih organizacij, da sicer je bil v srcu veren, samo zato, ker si je hotel priboriti vsaj malo prostora na soncu. Toda nobena teh organizacij ni mogla dati delavcu tega, kar so mu obetali, ker materialistom ni šlo za zboljšanje delavskega položaja, pač pa samo za to, da so s pomočjo delavcev prišli na lepa mesta. Le JSZ ima jasno določen program: združiti vse bedne in zatirane. Dokaz za to so štajerski viničarji. Kdo pod milim Bogom se je prej menil za to ubogo paro?!

Zato pa mi podeželski delavci gledamo z zaupanjem na vas, ki ste danes pri vodstvu. Pogumno naprej, četudi ste marsikdaj žigosani kot demagogi ali pa črni boljševiki! Za vami stoji delavstvo, ki bo zmeraj bolj kompaktno in zavedno, ko bo videlo, da ga vodijo res značajni in nesebični ljudje.

Prav bi bilo, kot želi »Domoljub«, da se tudi orlovstvo posveti delavskemu vprašanju, kajti mnogo mladih delavcev je, ki so navdušeni Orli, o strokovni organizaciji pa nimajo pojma. Več ljubezni do malega človeka, pa menj prevzetnosti tudi v orlovske vrste! Dušni pastirji in pa tisti, ki vidijo, da je delavec res brez zaslombe, že danes delujejo pri organizaciji. Za krščanska načela se ne bojte! Kot že prej rečeno, je delavec veren, zato naj mu to vero ščiti vsaj tisti, ki so v to poklicani.

To je moja odkrita beseda. Če se Vam zdi, pa objavite, kaj misli podeželski krščanski socialist. Živel krščanski socializem! Delu slava, čast, oblast! — Bratski pozdrav! — I. K., ogljar.

Tedenske novice.

Delavski koledarček. Fridno se odzivajo posamezne skupine s plačilom. Precejšen del skupin JSZ in podružnic Krekove mladine so koledarčke že razprodali. Nekateri sicer še ne dajo besede od sebe, pa gotovo doma delajo in pridno prodajajo. Drugo pošiljatev dobe skupine v kratkem. Zato poskrbite, da stare zaloge čimprej razprodaste, da ne bo zaostankov. Naše pravilo bodi povsod: **takoj in resno na delo**, pa bo uspeh gotov. Pa še to: koledarček ni za tajniške miznice in omare in po-

lice ampak za delavce, tem je namenjen, ti ga hočejo, dajmo jim ga.

Če ribe loviš... Knez Auersperg ima v Krki v zakupu ribolov. Nekaj že plača zanj. Zato ima pravico, da drugim brani ribe loviti. Če bi jih vsak smel loviti, bi jih kmalu ne bilo. Ribolov je že treba na nek način urediti. Dobro! Toda! Dva revna fanta sta šla in sta si v Krki nalovila rib. Nesla sta jih v Kočevje in tam prodala. Dobilili so ju orožniki. In dobila sta sledečo kazen: eden je dobil 8 (reci osem) mesecev, drugi pa 4 (reci: štiri) mesece zapora. Oba pa morata plačati vsak po 18.000 Din (osemnajstisoč).

Če človeka ubiješ... si tudi kaznovan. Če si bil pijan dobiš včasih manj kot osem mesecev zapora. Zgodilo pa se je tudi v območju istega kazenskega zakona, ki prepoveduje loviti ribe in ubijati ljudi, da ljudje, ki so obsodili v popolni treznosti človeka po nedolžnem v smrt, še niso bili kaznovani. Mogoče še bodo? Tako hitro pa ne kot sta bila ona dva fanta, ki sta nekaj rib nalovila. Niso prijetna premišljevanja, kako se pravica meri.

Onim, ki iščejo dela. Ker je ministrstvo za pošto in brzojav odločilo, da so javne borze dela, njihove podružnice in ekspoziture poštne proste le v medsebojnem in uradnem prometu, podpisani urad ne bo sprejemal nobenih nezadostno frankiranih dopisov, zlasti pa ne bo odgovarjal nikomur, ki ni za odgovor priložil znamk. Nadalje se interesne opozarja, da obsega delokrog podpisane podružnice do nadaljnjega sledeče okraje: Celje, Laško, Brežice, Šmarje pri Jelšah, Gornji grad in Slovenj Gradec. Kraji iz ostalih srezov ljubljanske in mariborske oblasti spadajo v področje javne borze dela v Ljubljani, oziroma podružnice v Mariboru, zato prijavi, naročil, dopisov, predlogov in pritožb iz krajev izven svojega področja podpisana podružnica ne bo upoštevala. Delojemalcem in delodajalcem se priporoča, da to pri dopisovanju z borzami dela v lastnem interesu upoštevajo. — Podružnica javne borze dela v Celju.

Izšla je 10. števec »Ognja«. Posvečena je vzgoji. To je pač eden najtežavnejših sodobnih problemov, ki gredo skozi svet; vsi smo doživljali in občutimo še danes na lastni koži, kako nepravilna je vsa današnja vzgoja; saj stremi ta vendarle samo za tem, da ohrani ves družabni red, kakršen je danes in s tem tudi vse krivice, zločine, ki jih ta povzroča. Rešitev je samo v celotni preobrazbi človeka — družbe. — Številka navaja samo k razglabljanju in bo ravno s tem morda pokazala marsikomu nova pota do uresničenja otroštva božjega v nas. — (»Ogenj« je mesečnik in stane celoletno 32 Din. Naroča se: Uprava »Ognja«, Stari trg 2-I., Ljubljana.)

Preselitev knjižnice Delavske zbornice v Ljubljani. Knjižnica in čitalnica Prosvetnega oddelka Delavske zbornice v Ljubljani se preselita v nove prostore v palači Delavske zbornice na Miklošičevi cesti s 1. oktobrom. Ker se bo hkrati s preselitvijo preuredila knjižnica, bosta knjižnica in čitalnica do 15. oktobra zaprti za promet s strankami. Upamo, da bodo delavci in nameščenci

še v večjem številu oiskovali knjižnico in čitalnico v novih prostorih.

Pri javni borzi dela v Ljubljani je delo na razpolago moškim: 1 inženjerju kemije, večščaku v usnjarski stroki s prakso; 1 strojniku, 2 ključavničarjema za avtogenično varenje, 4 kleparjem, 1 sodarju, 24 čevljarjem za šivano delo, 1 sedlarju, 1 mlademu peku, 1 kamnoseku, 10 zidarjem, 31 navadnim delavcem, 22 sobarjem, 8 vajencem. — Ženskam: 1 vzgojiteljica za francoski in angleški jezik, 3 hotelskim natakaricam, 10 pletilkam, 1 kmečki dekli, 2 modistinjavajencem.

Pri javni borzi dela v Celju dobe delo moški: 9 hlapcev, 13 rudarjev, 2 vrtnarja, 2 kotlarja, 6 mizarjev, 1 kolar, 1 sodar, 1 galanterist, 22 čevljarjev, 3 peki, 1 mesar, 1 kletar, 1 pikolo, 2 lakirerja, 5 slikarjev, 1 fotograf, 1 potnik za obleko, 101 delavcev-težakov, 1 občinski sluga, 16 vajencev. — Ženske: 10 dekel, 2 pletilji, 2 šteparici, 1 likarica, 1 hotelska kuharica, 1 gostilničarska blagajničarka, 2 delavki, 19 kuharic, sobaric in služkinj, 1 vzgojiteljica.

Pri javni borzi dela v Mariboru je delo na razpolago: 10 hlapcem, 24 vinič. družinam, 3 mizarjem, 1 slaščičarju, 1 peku, 2 bakrokotlarjema za v delavnico Drž. žel. Niš, 3 sodarjem, 2 zidarjema, 1 zidarskemu polirju, 2 tesarjema, 30 kamnosekom za izdelovanje granitnih kock, 18 pomožnim delavcem, 1 čevljarju, 1 kleparju, 2 pekovski pomočnikoma, 3 gozdnim delavcem; vajencem: pekovske, mlinarske, ključavničarske, mizarjske, kotlarske, mesarske, zlatarske, vulkanizerske in natakarske obrti. Ženskam: 10 kmečkim deklam, 2 kmečkima gospodinjama, 8 kuharicam, 9 služkinjam, 3 sobaricam, 1 kuharici v restavraciji, 7 šiviljam za perilo, 1 šivilji za obleko, 1 strojni pletilki, 2 šteparicama gornih del. čevljev, 1 perf. servirki, 2 natakaricama, 1 likalki izurjeni, 2 postržnica ma, 1 šiviljski vajenki.

Krekova družina.

Maribor. V ponedeljek je vodil sestanek tov. Duh. Fantje so bili zelo zadovoljni in so z zanimanjem poslušali njegovo predavanje. Čitali smo tudi citate iz Cankarjeve knjige »Podobe iz sanj«. Lep večer je bil, želimo si še več sličnih. V nadalje se vršijo redni tedenski sestanki ob 7. zvečer v Zadrugi gospodarski banki na Aleksandrovi c. 6. I. Prosimo, da se sestankov redno udeležujete. Skupna tamburaška vaja se vrši vsak četrtek ob pol 8. zvečer v Zadrugi gospodarski banki. Precej dolgo je že, odkar smo ustanovili pevski odsek. Sedaj smo zopet začeli z rednimi vajami, katere se vršijo vsak ponedeljek točno ob 8. zvečer v mali dvorani Zadrugne gosp. banke. Vse tovariše, kateri imajo veselje do petja, prosimo, da se nam pridružijo, da se bomo poleg trudapolnega dela tudi razvedrili ob petju.

Sv. Miklavž. 8. septembra se je ustanovil pri nas naraščaj »Borci« z 22 člani. Ob priliki viničarskega tabora v Jeruzalemu smo vprizorili igro »Na dan sodbe«, ki je izpadla nad vse lepo. Zanimivo pa je, da ima naše gasilno dru-

Trentar:

Dr. Janez Ev. Krek.

(Cerkveni govor ob desetletnici smrti.)

Vsi svetovno slavni možje katoliške Cerkve, vsi preobraževalci narodov so bili verni učenci in posnemalci Kristusovi. Vsi so bili globoko verni, krotki, ponižni, skromni, požrtvovalni kot Učenik in zato so premagali svet, posedli zemljo. S svojimi idejami, z duhom in delom nesmrtno zmagujejo nad svetom.

Tudi našega Janeza je odločil Bog za vzvišeno službo, službo modernega ljudskega apostola. Od mlada je čutil in slušal v srcu ta božji klic. Zato se je na to božjo službo tudi vestno pripravljal. Za vzor si je tudi on izbral nad vse vzvišeno Kristusovo osebnost, za življenjsko vodilo njegov poziv: »Kdor hoče priti za menoj, naj zataji samega sebe, naj zadene svoj križ in naj hodi za menoj!«

Po tej poti je hodil, sam sebe zatajujoč in uničujoč, ubog, skromen, nesebičen, požrtvovalen. V vsem svojem delovanju je imel pred očmi le božjo čast in s časnim tudi večni blagor naroda. In z božjo pomočjo je v visoki meri posedel zemljo, dosegel deloma že za živa svoj vzvišeni življenjski cilj, deloma pa

le-ta zori in bo zorel v sedanjem rodu in v prihodnih rodovih — za ta in za oni svet.

Ljubo je Bogu, da slavimo njegove služabnike. Tako je tudi naša dolžnost, da govorimo o osebnih in socialnih čednostih njega, čigar delovanje je bilo, je in bo v blagoslov vsemu našemu narodu in po njem tudi drugim. Vse v večjo čast božjo!

Pokojni dr. Krek se je pripravljal za svoj visoki poklic z resnim, globokim učenjem. V to mu je zelo pomagala tudi nenavadno velika nadarjenost. Zavedal se je pa tudi, da bo moral dajati Bogu odgovor za vseh pet velikih talentov.

Vzporedno z učenjem pa je izpopolnjeval samega sebe v vseh apostolskih čednostih in gradil vedno vse delo na temelj božjega blagoslova.

Na pragu v javno življenje, v dan nove maše, je izročil sebe in vse svoje delovanje in uspehe v roke Device Marije. Sam je to zaupal prijatelju: »Dne 23. julija 1908 bo 20 let moje nove maše. Vam, samo Vam, za novomašni odpustek, razkrijem tajno, kje je iskati tisto malo uspehov, kar pravijo, da jih ima ta pest časa, kar delujem. Moja prva intencija (namreč sv. maše) je bila: ad intentionem B. M. V. (po namenu D. M.). In vsaj meni je jasna vzročna zveza med to intencijo in med novim svežim življenjem na naših tleh.«

V zasebnem in javnem življenju mu je bil za vzor in vodilo Kristusov značaj. Poiščite letnik 1907 »Duhovnega Pastirja« in v njem najdete celo vrsto — šest — postnih govorov, ki jih je Krek leta 1906 govoril o »Kristusovem značaju«. V Kristusa se je poglobil kot otrok v mater, od Njega se učil, Njega posnemal. — Berite njegove »Zgodbe svetega pisma«!

Kakor Kristus, je naš dr. Krek skrbel najprej za razširjanje in utrjevanje božjega kraljestva in njegovih pravic — poleg tega pa tudi za časn blagor in povzdigo naroda. Deloval je v prvi vrsti za svoj narod, od svojega duševnega bogastva pa je podeljeval tudi drugim narodom. Z vso vsemu je deloval v to, da je bil izročeni mu duhovniški naraščaj temeljito teoretično in praktično poučen v verskih in socialnih vprašanjih. — Globoka verska vzgoja in versko življenje mu je bilo vedno in povsod predpogoj tudi vsega prosvetnega, gospodarskega in političnega uspešnega napredka. To načelo je vedno in slovesno poudarjal v spisih in govorih. — Ni omejeval svojega delovanja le na izvincerkveno delo, združeval je bogoslužno delo z javnim. Kamorkoli je prišel, je imel navadno

2 Kristusov značaj, postni govori. Govori so priobčeni po stenografskem zapisu.

najprej cerkven govor, nato zborovanja in shode. Najprej duhovnik, potem organizator. Vsakdo naj vidi, da se nobeno posvelno vprašanje ne da ločiti od vere in Boga in ne rešiti mimo njega in brez njega! — Duhovnikom širom domovine je vsekdar rad pomagal ob cerkvenih slovesnostih, pa tudi z misijonom in duhovnimi vajami. V Ljubljani je imel več let duhovne vaje in spovedovanje za laške delavce. Skrb za dušni blagor zapuščenih slovenskih rudarjev ga je gnala daleč tja na Westfalsko. Deloval je v to, da se to delo tudi v naprej ni opustilo, da so se celo njihovi nemški duhovni pastirji naučili slovenščine in vodijo do danes stanovsko, versko in narodno življenje naših rojakov. Brez dr. Kreka bi ne imeli neumornega apostola Janeza Kalana! — Velika skrb ga je bila vedno tudi za dušni in časn blagor slovenskih služkinj po naših mestih in pa za naše izseljence. — V nevenljiv spomin in v največji duševni dar narodu pa so njegove Mohorjeve velike »Zgodbe sv. pisma«, ki bi bile v čast in ponos celo velikim narodom. (Dalje.)

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

1 Posamezne točke govora so tu nekoliko podrobneje izvedene.

štvo vsakokrat, ko mi prirejamo igre, svoje vaje. Med našo prireditvijo se je priklatil v dvorano pijan fant ter začel razgrajati. Naši fantje so ga mirno poslali iz dvorane. Vsi poštteni fantje pa v pošteno fantovsko družbo, ki se zbira vsako soboto zvečer v dvorani, pretepačem pa obrnite hrbet! — Ženski odsek se zbira vsako nedeljo po večernicah k sestanku v dvorani. Vabimo vsa viničarska dekleta, da stopijo v naše vrste.

Ljutomer. Dne 19. sept. se je vršil pri nas dobro obiskan sestanek, na katerem je govoril tov. Košnik. Posetili so nas ob tej priliki tudi šmiklavski tamburaši.

Hum. 17. septembra se je vršil pri nas ustanovni sestanek, na katerem je govoril tov. Košnik. Pristopilo je 10 fantov in 12 deklet. Dekleta so si ustanovile svoj odsek, katerega vodi tov. Sulek Ana.

Svetinje. V nedeljo, dne 30. sept., se bo vršil pri nas ustanovni sestanek Krekove družine. Vsa viničarska mladina vabljen. Člane sprejema zaupnik tov. Kuzman Rudolf.

Občni zbor Krekove družine v Kočevju se vrši v nedeljo, dne 30. t. m., ob 6 pop. v prostorih gostilne Braune. Za člane obvezno, drugi, ki cenite Krekov duh, v obilnem številu vabljeni!

Vič. Naša družina je imela svoj redni občni zbor v sredo, dne 19. t. m. Občni zbor je lepo uspel. Po poročilih odbora se je izvolil nov odbor s predsednikom Vinkom Genusijem in duhovnim vodjem p. Albert Pircom. Krekovci, na delo za poživitev naše družine!

Zalog-Sp. Kašelj. Tudi naša družina stopa v novo življenje. Na sestanku, ki se je vršil v četrtek, so se določili redni tedenski sestanki in enkrat na mesec družinski večer, na katerem bo skiptično predavanje, tamburanje, petje in deklamacije.

Moste. V petek, 28. t. m., se vrši skiptično predavanje »Francoska revolucija«.

Dr. Fr. Debevec, spec. za tbc;

Vrste in oblike jetike.

(Dalje.)

Enkrat poprej smo omenili, da so nekateri vsled tuberkuloze oboleli ljudje lahko debeli. Gotovo je, da ta debelost ne nastane brez povoda. Zakaj mnogo zdravih ljudi se ne zdebili zlepa, čeprav jedo dobro in obilno.

V nekih slučajih jetike so iz kužnih ognjišč prihajajoče škodljive snovi oni činitelj, ki pritiska na telesne celice, zlasti na one v pravi salasti tkanini, da neprestano s krvjo donešena hraniva spreminjajo v mast.

Katere so torej tako zvane »debele« jetike? So večidel milejše potekajoče vrste in sicer te-le:

1. Nekateri oblike tuberkuloze bronhialnih žlez. Te žleze so obbolele vsled prvotnega kužnega ognjišča v pljučih, to žarišče se je zacelilo, a bezglavke zatekajo, se eventualno ognjivajo nadalje; če so pod kožo, lahko gnoj iz njih prodre in izteka ven, kljub temu pa so lica polna, koža napeta nad salom.

Vendar se nam barva teh ljudi ne zdi vselej simpatična in zdrava: je bolj bledikava, premalo »roza«.

2. Podobni debeluharčki so navadno tudi oni sedanji ali nekdanji bolniki, ki so imeli vnetje prsne mrene, z ali brez vode — eksudata. Včasih boleznijo sploh ne občutijo več, le ob spremembi vremena jih trga na mestu prejšnjega vnetja. V drugih slučajih pa se izpod zarastline pleure (= prsne in pljučne mrene) po malem razvijajo nova, počasi razpadajoča jetična ognjišča, bolnik neznatno kašlja in pljuje, kljub temu pa je debel in navidezno popolnoma zdrav.

3. Prav tako so lahko ljudje s kavernami rejeni. Če se je napad dozdevne španske, v resnici zle, akutne tuberkuloze po nekaj tednih umiril, se luknja v pljučih omeji z debelo vezivno lu-

pino, odpornost telesa — v ugodnih prilikah — močno naraste, a nagnjenje k zli sušici popusti. Človek se počuti zdravega, čeprav ima rano v pljučih, a v rani kužne bacile. Le kašelj ga semintja malo draži. Ko se da enkrat kasneje iz kakšnega drugega vzroka preiskati, se najde na začudenje vseh precejšna luknja sredi zdrave pljučne tkanine in vendar bi vsled debelosti tega ne pričakovali.

4. Če pa do kaverne vsled manj težkega napada sušice ni prišlo, se seveda bolnik še prej popravi in poredi.

Ne zavidaj torej debeluharjem, tudi oni lahko zapadejo boleznijo in jetiki.

Vrednost denarja. Za 100 nemških mark dobiš 1356.25 Din, za 100 avstrijskih šilingov 800.72 Din, za 1 dolar 56.86 Din, za 100 francoskih frankov 222.25 Din, za 100 češkoslovaških kron 168.37 Din, za 100 lir 296.75 Din.

Čez hribe in doline...

Umrli je dne 6. t. m. po dolgi in mučni bolezni, previden s tolažili sv. vere v Mežici vpokojeni rudar Silvester Vidovšek. Kakor mnogo drugih, tako je tudi on začel leta zelo veliko trpeti vsled pomanjkanja, ker je prejemal še po starih pravilih nakazano pokojnino, in to je tako malo, da niti za pol meseca ne zadostuje za življenje.

Z Javornika. Poročil se je pretekli teden tov. Jakob Noč, blagajnik naše skupine in vnet Krekovec z gđno Kastelčev, sestro g. župnika iz Jesenic. Ob tej priliki mu kličemo obilo sreče! Ostani še vedno v naši sredi in pomagaj v organizaciji. — Del. kolodarek ugaja večinoma vsem, le nekaj jih je, ki mislijo, da ga ne smejo kupiti ker je delavski. Vidi se, da ne berejo »Del. Pravice« ampak samo meščanske liste. Tovariši, videli smo kaj zna KID in njeni pomagači v tovarni na Savi. Vzdržite se!

Telefon št. 20 16.

Ustanovljena l. 1889.

Poštni ček 10.533.

Mestna hranilnica ljubljanska

(Gradska štedionica) Ljubljana Prešernova ulica

Stanje vložnega denarja nad 300 milijonov dinarjev.

Stanje vložnega denarja nad 1.200 milijonov kron.

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti.

Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalažajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalažajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen.

Vsak somišljenik naj bo tudi član in odjemalec

I. DELAVSKEGA KONZUMNEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ki oddaja članom blago po najnižjih cenah, poleg tega pa daje še 3% popusta!

Poslovalnice, ki sprejemajo prijave so:

1. Ljubljana, Kongresni trg 2,
2. " Dunajska cesta 38,
3. " Zaloška cesta 15,
4. " Celovška cesta 57,
5. Vič-Glince, Tržaška cesta 11,
6. Devica Marija v Polju,

7. Medvode-Svetlje,
8. Škofja Loka,
9. Kranj,
10. Krize,
11. Tržič,
12. Struge,

13. Semič,
14. Sv. Križ pri Kostanjevici,
15. Bloke-Nova vas,
16. Trbovlje 2, stara,
17. Trbovlje-Vode, nova,
18. Rajhenburg,

19. Rajhenburg-Senovo,
20. Poljčane,
21. Makole,
22. Ruše št. 78, stara,
23. Ruše št. 35, nova,
24. Brezno,

25. Guštanj,
26. Prevalje,
27. Mežica,
28. Črna.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

Njen pozdrav je bil torej nagel. Mudilo se ji je. Delale so nocoj čez uro pri gospe Clémence. Lahkotna je prekoračila ulico. Pogled se ji je izgubljal nad glavami mimoidočih.

Viktor Lemarié je že našel nekaj oseb v domačem salonu. Zbrani so bili njegova mati, dalje dva stara trgovca, gospod Tomaire in gospod Mourieux, ter gospodična v tridesetih letih, Estella Pirnil, ki je bila dobila svoje dni drugo nagrado na konservatoriju in je sedaj poučevala, poznala vse mesto in veljala za čudaško.

Ko se je oproščal, da se je zakasnil, ga je mati poljubila.

»Saj smo vendar sami domači! Mourieux in Tomaire sta nam vendar takorekoč bratranca, mar ne, Mourieux?«

»Preveč ljubeznivo!« je odvrnil zastavni mož in se priklonil.

»Mene pozabljate?«, je rekla gospodična Pirnil.

»Vas ne štejem, draga moja, saj ste tu doma.«

K sreči gospoda Lemariéja še ni bilo. On je bil v pogledu točnosti prav natančen.

Trenutek nato je vstopil. Bil je majhne postave, suh, docela belih las, ki so mu stali ko ščet. Pod kratkimi brkami mu je bila bradica. S pogledom, vajenim, da presteže ljudi v prostoru, je preletel goste, se prepričal, da nihče ne manjka, pomolel roko in stopil naprej. Gospod Lemarié se ni nikdar izpozabil in je izbiral besede. Videti je bilo v njem duševno in telesno odpornost človeka, ki se je mnogo boril, da si je opomogel, in se še bori, da se vzdrži. Ko je sinu Viktorju stisnil roko, ga je vprašal polglasno:

»Lep sprehod danes? Dober zrak?«

»Srednje.«

»Škoda. Jaz sem imel vroč dan.«

Večerjali so. Ker je bil lep večer, so se podali po večerji na vrt. Bil je to velik, vlažen četverkotnik, obdan od visokega zidu, slabo oskrbovan, tako da je bil pravo nasprotje udobno opremljeni hiši. Mah je preraščal drevored, ki je obrobiljalo trato. Drevesa, zasajena pri kraju na treh straneh so z vejami rastla v neredu nad skupine geranij.

Razgovor, ki je bil dotlej še dokaj živahen, je nekam zastal. V senci akacij prav na koncu vrta so moški posedli na eno klop, obe ženski na drugo, ki je stala poleg. Mrko je ležala trata pred njimi in kakor v daljavi je bilo videti troje stopnic pred vežo, ki je nanje padala jarka luč svetiljk, ki so še gorele v obednici. V to svetlo ploskev, ki je mamila pogled in ga utrujala, je padala od časa do časa črna senca sluge in se premikala ko dim. Prav visoko, tako visoko, da nihče ni mislil nanje, so med listjem spale zvezde v lahni modrini.

Oster, dolg žvižg je presekla zrak.

»E, delavci Mollovi, ki hodijo na delo,« pravi gospod Lemarié. Nočno delo imajo že en mesec sèm radi velikih naročil čilske mornarice.«

»Hudo je,« pravi Viktor.

»Obžaluješ jih?«

»Odkritosrčno.«

Štirje možje, gospod Lemarié, gospod Tomaire, gospod Mourieux in Viktor so sedeli po vrsti na klopi. Gledali so, kako se v višini njih oči dviga oblak cigaretnega dima v zrak. Gospod Lemarié je ostal tako za trenutek in nekajkrat naglo potegnil iz cigarete. Lice mu je ob prvih besedah ugovarjanja postalo nekam negibno in trdo. Gube, zarisane v obeh ustnih kotih in med obrvmi, so se bile poglobile. Postajal je spet tvorniški gospodar, kratkobeseden in neizprosni v obrambi svojih interesov. Ni mu ugajala načelna razlika med sinom in njim, ki je bila pač posledica razlike v vzgoji, drugačne dobe in okolja. Če je kdo količkaj spomnil trpljenje delavca, ga je že ranil v njegovi vesti lastnika, ki je prepričan, da ravna po pravici, da spoštuje zakon in da je nepriljubljen. Odvrnil je posmešnovalno in prepirljivo:

»Osemurni delavnik, kaj?«

»Ne.«

»Ali deseturni, nič zato. No da, jaz, dragi moj, delam štirinaest ur dnevno in se ne pritožujem. Če misliš, da je dandanes posel gospodarjev zavidanja vreden, misliš tako pač zato, ker ga ne vršiš. Mi zaslužimo malo, tvegamo vse, izpostavljeni smo vsem mogočim zahtevam ljudi, ki se na stvar nič ne razumejo, ne da bi govoril o zahtevah delavcev, ki poznajo svojo stvar še predobro. Končni račun: mnogo sitnosti in mnogo nasprotnikov. Ni res, Tomaire? Ni res, Mourieux?«

»Pa še kako,« pravi Tomaire.

»Ne popolnoma,« reče Mourieux.

»Oh saj vem, da ste dobra duša, Mourieux, dokazuje to že vse, kar storite za svoje uslužbenke iz modne stroke. Službe jim iščete, podpirate jih, dali bi jim svojo hišo, da jih spravite pod streho. Pa vendar človek tega ni dolžan storiti. Ali vam one kaj vračajo? Saj niste tako preprosti, da bi še to verjeli. Mar jim je za vas!«

»Nekaterim,« de mirno Mourieux.

»Jaz ne maram, da me kdo vleče! Ne bi trpel tega v svojih delavnicah. Ne dopuščam več, da se spuščajo v kritiziranje gospodarja in pomilovanje delavca časniki, teoretiki, ki nikdar niso imeli niti enega uslužbenca, pa objokujejo bedo drugih ljudi in jih zadnjih deset let kar dežuje. Če Viktor vidi človeka v delavski jopi, ga že gane.«

»Ne delavska jopa.«

»Rento bi mu morda rad dal. Bogme, imeli bi rent pri plačah, ki jim jih dajemo, če bi znali varčevati. Pa hočejo zaslužiti vedno več, počivati seveda, in radi bi, da bi jim dajali še pokojnino, da jim štediti ne bi bilo treba. Evo! Ali mi moreš povedati...«

»Ne morem se prerekati z vami. Golo čuvstvo so te stvari pri meni. Jaz samo čutim, da obstoja neko rastoče zlo, da nekaj novega zahteva rešitve.«

»Nikakor ne, dragi moj, vedno je o vsaki stvari obstojalo vprašanje, življenjsko vprašanje, ki je bilo bolj ali manj pereče, kakršna je pač bila doba. Nič ni novega na svetu.«

»Da, nekaj.«

»In to je?«